

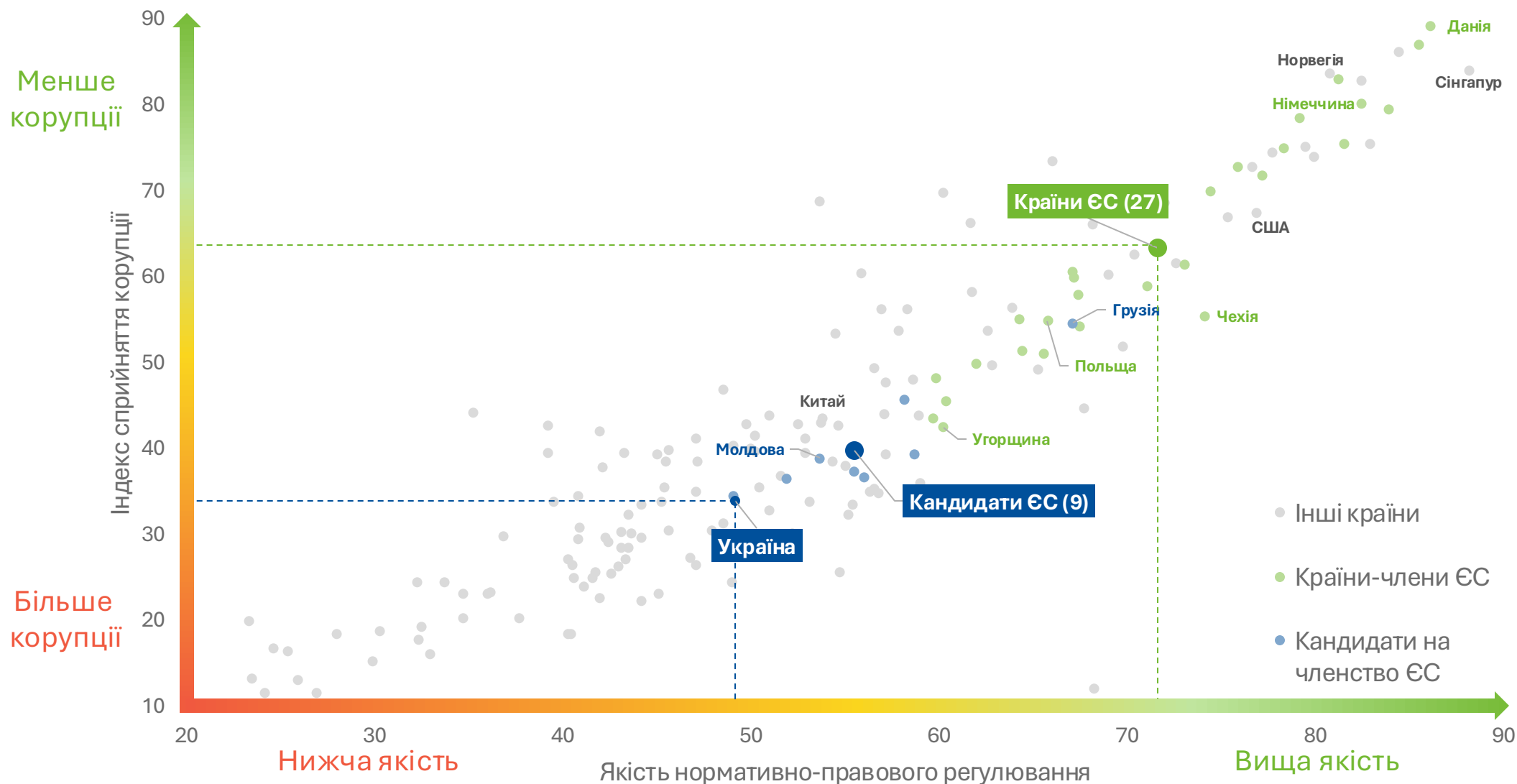


Дата: 04.06.2026

Автори: Команда ЦЕС

## Податкове наближення до ЄС: як прозоріші правила зменшують корупцію

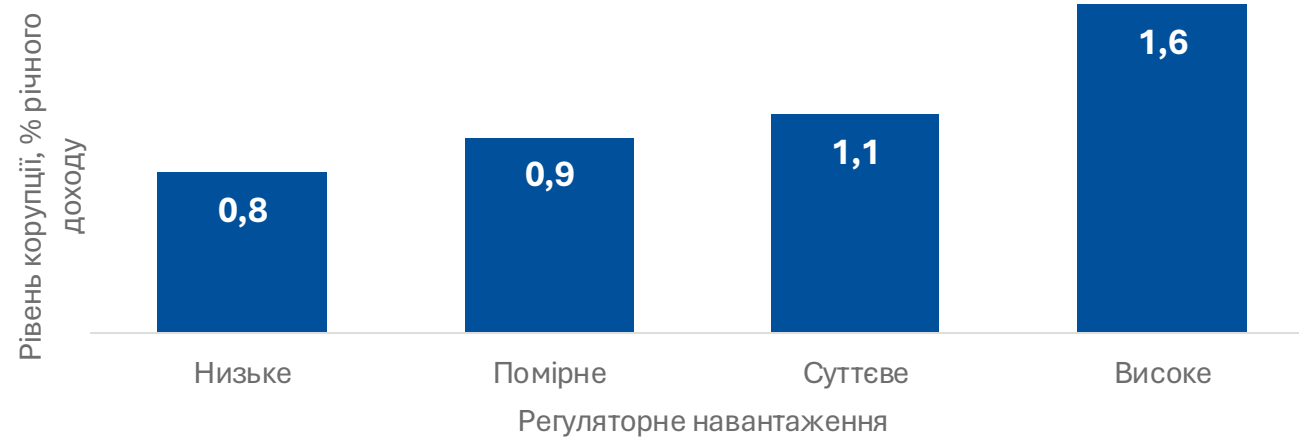
# Країни з нижчою якістю законів мають вищий рівень корупції



Примітка: для дослідження взаємозв'язку між індексом сприйняття корупції та якістю нормативно-правового регулювання було проаналізовано 171 країну за період 2020–2024 років. З метою мінімізації впливу короткострокових коливань дані за кожним показником були усереднені за п'ять років.

Джерела: [World Bank Group](#), [Transparency International](#), Центр економічної стратегії

Рівень корупції зростає зі зростанням регуляторного навантаження на підприємство



## Джерела даних



Дослідження використовує дані понад 25 тис. підприємств із 131 країни, зібрані в рамках опитувань Світового банку за 2006-2018 роки



**Рівень корупції** – хабарі, які виплачують компанії (% від річного доходу) держ. службовцям, щоб вони «вирішили питання»



**Регуляторне навантаження (Time Tax)** – частка часу, яку керівники витрачають на питання нормативно-правового регулювання бізнесу

## Ключові висновки



Дослідження доводить причинно-наслідковий зв'язок між регуляторним навантаженням та рівнем корупції;



Країни з більшою зарегульованістю мають вищий рівень корупції;



**Рівень корупції зростає на 0,03% зі збільшенням регуляторного навантаження на 1%;**



Дослідження доводить, що саме регулювання впливає на корупцію, а не навпаки. А також те, що саме регулювання, а не інші чинники, є визначальним фактором корупції.



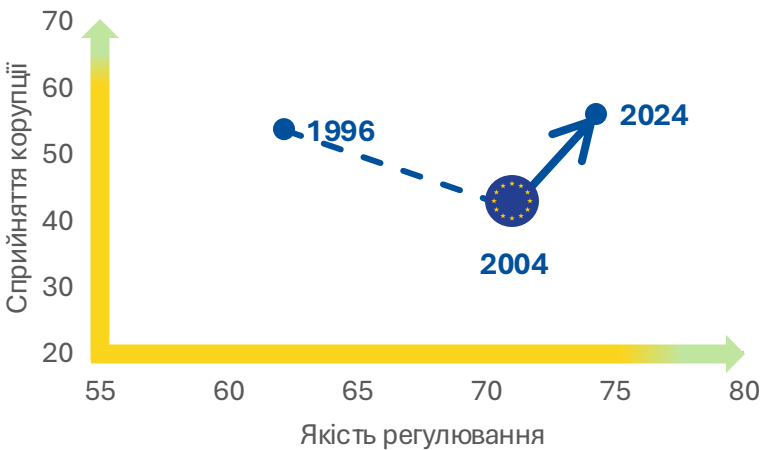
### Що це означає для України?

Прозоріші правила за зразком ЄС зменшують можливість хабарів, тиску на бізнес і «ручного» втручання в його роботу

# Лідери ЄС за розвитком якості регулювання до та після вступу в ЄС



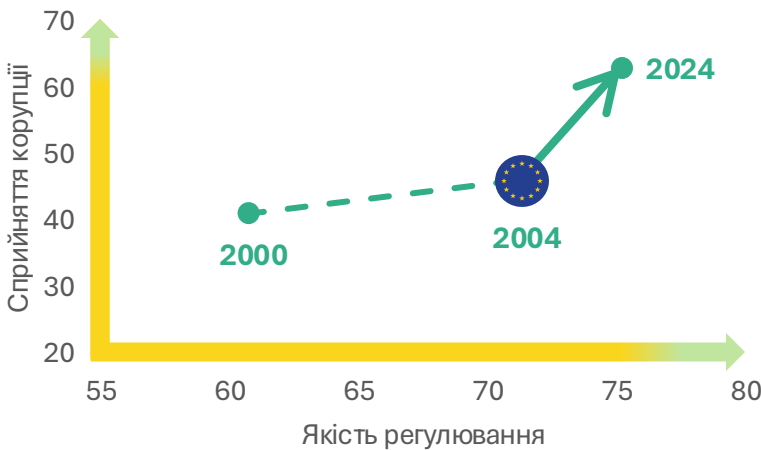
ЧЕХІЯ



----- Період до вступу в ЄС



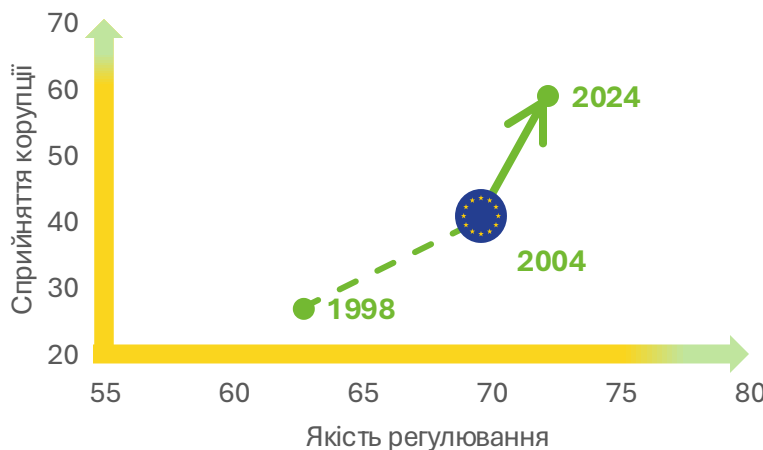
ЛИТВА



----- Рік вступу в ЄС



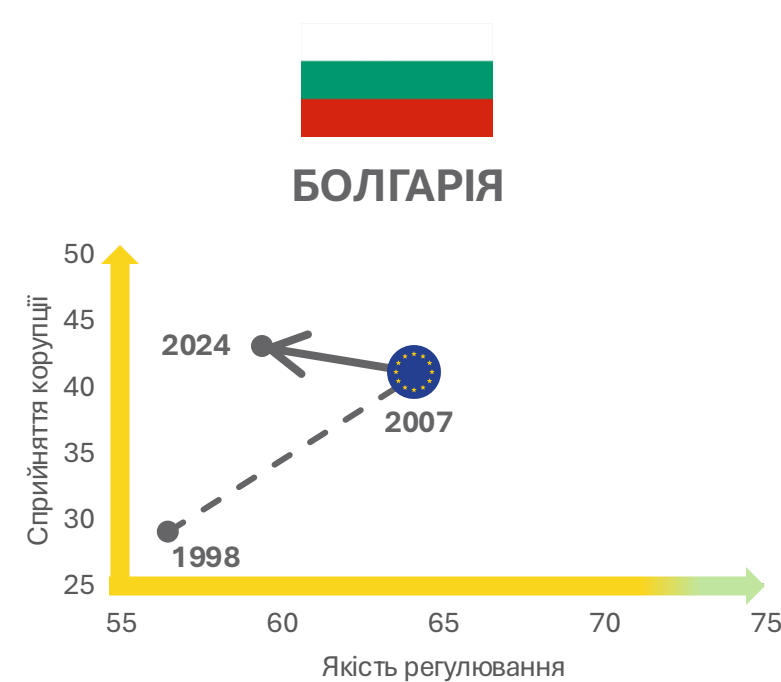
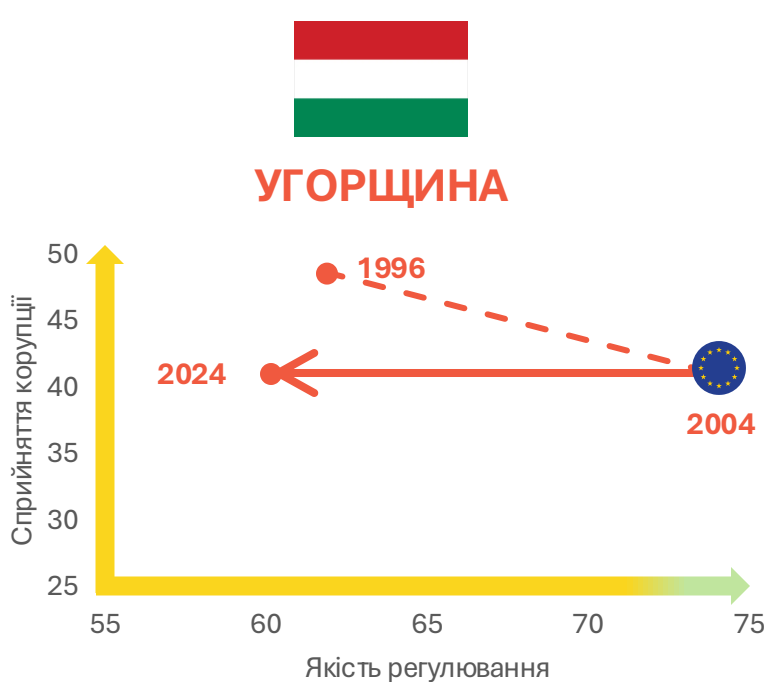
ЛАТВІЯ



----- Період після вступу в ЄС

|                     | На шляху до ЄС (8 років) | У складі ЄС (20 років) | На шляху до ЄС (10 років) | У складі ЄС (11 років) | На шляху до ЄС (9 років) | У складі ЄС (17 років) |
|---------------------|--------------------------|------------------------|---------------------------|------------------------|--------------------------|------------------------|
| Якість регулювання  | ↗ +9п. (+14%)            | ↗ +3п. (+5%)           | ↗ +11п. (+17%)            | ↗ +4п. (+6%)           | ↗ +7п. (+11%)            | ↗ +3п. (+4%)           |
| Сприйняття корупції | ↘ -12п. (-22%)           | ↗ +14п. (+33%)         | ↗ +5п. (+12%)             | ↗ +17п. (+37%)         | ↗ +13п. (+48%)           | ↗ +19п. (+48%)         |

# До вступу країни стараються. Після вступу – перевірка на стійкість



--- Період до вступу в ЄС      ● Рік вступу в ЄС      — Період після вступу в ЄС

|                     | На шляху до ЄС (8 років) | У складі ЄС (20 років) | На шляху до ЄС (10 років) | У складі ЄС (11 років) | На шляху до ЄС (9 років) | У складі ЄС (17 років) |
|---------------------|--------------------------|------------------------|---------------------------|------------------------|--------------------------|------------------------|
| Якість регулювання  | ↗ +12п. (+20%)           | ↘ -14п. (-19%)         | ↘ -1п. (-2%)              | ↗ +1п. (+2%)           | ↗ +8п. (+14%)            | ↘ -5п. (-8%)           |
| Сприйняття корупції | ↘ -8п. (-16%)            | ~0п. ~0%               | ↗ +11п. (+30%)            | ↘ -1п. (-2%)           | ↗ +12п. (+41%)           | ↗ +2п. (+5%)           |

# Оподаткування в Україні відповідає вимогам ЄС лише **на третину**

Угода про асоціацію

**≈ 90%**

Прогрес України у сфері податків за 2014-2025 р.

Реальна відповідність\* Розділу 16 acquis ЄС

**≈ 35%**

100% = повний обсяг Розділу 16 за Нацпрограмою (КМУ №438)

## Складові готовності – за блоками acquis Розділу 16

| Показник                                                  | % готовності | Коментарі                                                                                                                                               |
|-----------------------------------------------------------|--------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Непрямі податки (ПДВ і акцизи)                            | 35%          | Ядро ПДВ (Дир. 2006/112); знижені ставки, пільги, EMCS (контроль підакцизних), відшкодування нерезидентам – частково/відсутні                           |
| Прямі податки (прибуток і доходи фіз. осіб)               | 36%          | Стандарти BEPS – значно; базова протидія ухиленню – частково; глобальний мінімальний податок 15%, нейтральні реорганізації, вирішення спорів – відсутні |
| Адміністративна співпраця (обмін податковими даними з ЄС) | 31%          | DAC2/DAC4 – автообмін фінданими (CRS) і звітність по країнах – значно; DAC1 – частково; DAC 3, 5, 6, 7, 8 – здебільшого відсутні                        |
| Інституційна спроможність та цифровізація ДПС             | 43%          | Автономія ДПС і е-сервіси частково є; бракує оновленого TADAT, фінансування, сумісності IT з ЄС                                                         |
| Доброчесність (антикорупція в оподаткуванні)              | 38%          | Структури і автоматизація частково є; ризики у відшкодуванні ПДВ, акцизах і перевірках високі; захист викривачів слабкий.                               |

\*Примітка: % готовності розрахований за наступною формулою: **Акт/Ціль Розділу 16** × **Вага важливості** (вирішальний ×3, важливий ×2, технічний ×1) × **Стан виконання** (повний ×1, значний ×0,75, частковий ×0,5, початковий ×0,25, відсутній ×0)

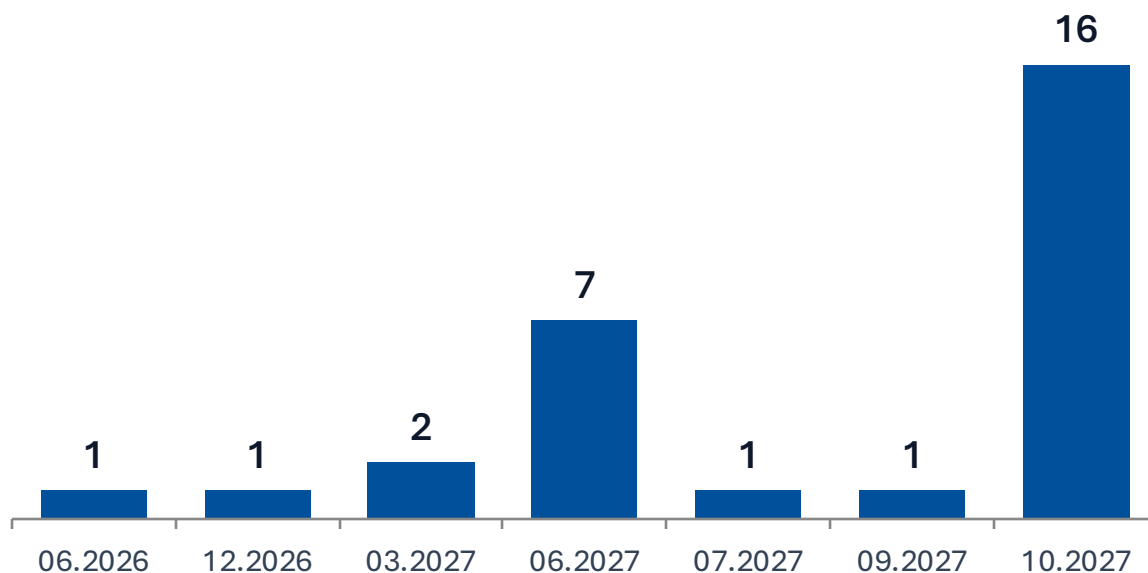
**29** законів / законодавчих рішень

**13+** підзаконних актів, форм і методологій

**IT** е-Акциз, обмін даними, інтеграція з ЄС

## Пік навантаження за дедлайнами

Кількість законодавчих рішень, які мають бути ухвалені у відповідний місяць



**16** законодавчих рішень у жовтні 2027 року

Це 55% усього законодавчого пакета Розділу 16. Саме тут найбільший ризик накопичення, поспіху і технічних помилок



Антикорупційний ефект буде не від самого ухвалення законів, а від запуску цифрових процедур, стандартних форм, автоматичного обміну даними та зрозумілих правил для платника, прописаних у законодавстві

# Приклад кроків, які спрощують податкове адміністрування

| Ініціативи                                                                                          | Відповідальні                                 | Дедлайн       | Очікуваний ефект                                                                                                                                          |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------|---------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Запустити е-Акциз для алкоголю й тютюну<br>(електронне відстеження обігу)                           | Мінцифри                                      | Листопад 2026 | Цифровий слід замість паперових марок. Легальний товар простіше перевірити, нелегальний - складніше сховати. Менше контактів з інспектором «у полі»       |
| Автоматизувати контроль доходів через цифрові платформи (DAC 7)                                     | Мінфін;<br>ДПС – впровадження<br>ВРУ – закон  | Червень 2026  | Платформи звітують автоматично. Продавці бачать зрозумілі правила, а податкова отримує дані без зайвого контакту з платником і вибіркового перевірок      |
| Запустити ПДВ-обмін даними та співпрацю з ЄС<br>(адміністративна співпраця проти ПДВ-шахрайства)    | Мінфін, ДПС;<br>ВРУ - закон                   | Жовтень 2027  | Контроль транскордонних ПДВ-операцій переходить від ручних запитів до обміну даними. Добросовісний бізнес менше страждає через схеми інших                |
| Привести правила ПДВ і повернення ПДВ до стандартів ЄС<br>(звільнення, ставки, відшкодування)       | Мінфін, ДПС,<br>Держмитслужба;<br>ВРУ – закон | Жовтень 2027  | Однакові правила для однакових операцій. Бізнес краще розуміє правила й строки, а простір для ручного блокування або затягування відшкодування звужується |
| Запровадити податковий арбітраж і процедуру вирішення спорів<br>(MAP / arbitration за правилами ЄС) | Мінфін, ДПС;<br>ВРУ – закон                   | Вересень 2027 | Бізнес отримує зрозумілий маршрут спору замість затяжного конфлікту з податковою. Менше суб'єктивних рішень і неформального «вирішення питання»           |



Менше паперу, індивідуальних тлумачень і вибіркового контролю



**Якість законів** напряду **визначає рівень корупції** – і це причина, а не наслідок

---



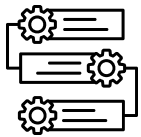
Наближення до ЄС – перевірений двигун покращення, але **вступ не гарантує незворотності**

---



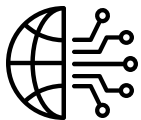
**Україна пройшла лише третину шляху** – і найскладніше нам дається саме те, що найбільше потрібно

---



**Антикорупційний ефект дають** не лише закони на папері, а **запущені процедури**

---



**Пріоритет – цифрові процедури** й обмін даними, закріплені в інституціях